

BEZPEČNOSTNÝ A ENVIRONMENTÁLNY REPORTING ORGANIZÁCIÍ ZAPOJENÝCH DO PROGRAMU BEZPEČNÝ PODNIK NA SLOVENSKU

Dominika REMŽOVÁ - Miroslav RUSKO - Karol BALOG

SAFETY AND ENVIRONMENTAL REPORTING ORGANIZATIONS INVOLVED IN THE PROGRAM SAFE ENTERPRISE IN THE SLOVAK REPUBLIC

ABSTRAKT

Prieskum bol zameraný na oblasť environmentu, bezpečnosti a trvalo udržateľného rozvoja. Príspevok je venovaný prieskumu podnikov s certifikátom Bezpečný podnik v SR a ich reportingu.

Kľúčové slová: environmentálny a bezpečnostný reporting, program „Bezpečný podnik“, environmentálne manažérstvo, environmentálna správa.

ABSTRACT

The survey was focused on the area of environment, safety and sustainable development. The paper is devoted to research company with certificates Safe Company in the Slovak Republic and their reporting.

Keywords: environmental and safety reporting, Safe Enterprise, environmental management, environmental report

Úvod

Problematika životného prostredia je čoraz viac aktuálnejšou témou v dnešnom priemyselnom svete. Všetky organizácie majú dopad na životné prostredie. Svojou činnosťou tak môžu predstavovať potenciálnu hrozbu pre životné prostredie, ale aj pre bezpečnosť a zdravie svojich zamestnancov i obyvateľov.

Vstupom Slovenskej republiky do EÚ vznikla reportingová povinnosť v oblasti životného prostredia. K vzniku environmentálneho reportingu dopomohli stále častejšie priemyselné havárie a katastrofy. Spoločnosti sú podporované hodnotiť všetky svoje environmentálne vplyvy a zverejňovať svoj environmentálny profil.

Environmentálny reporting ako systém vnútropodnikových správ sa využíva nielen na kontrolu a vyhodnocovanie doterajšieho vývoja podniku, ale tiež na plánovanie a rozhodovanie o opatreniach k zlepšeniu výkonnosti podniku v oblasti životného prostredia. K ďalšiemu rozšíreniu environmentálneho reportingu prispelo zavádzanie EMS alebo EMAS, kde podniku vyplýva povinnosť informovania o svojej environmentálnej politike.

Environmentálna správa je dokument, ktorý podnik vydáva dobrovoľne za účelom informovania cieľových skupín o svojom environmentálnom správaní. Tiež odráža aktivity, ktoré podnik uskutočňuje v rámci životného prostredia. Je hlavným prostriedkom oboznamovania okolia a mala by poskytovať dôveryhodný pohľad podniku na vlastné environmentálne aktivity. Pozitívny význam environmentálneho spravodajstva je v tom, že vytvára a pomáha udržovať prospešný vzťah podniku so zainteresovanými stranami. Správa im tak umožní porozumieť environmentálnej problematike organizácie a odráža skutočné riziká.

Manažérstvo BOZP

Starostlivosť o bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci má dôležitý humánny aspekt, ktorý prezentuje kultúrnu a spoločenskú úroveň organizácie. Zvyšovanie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci má tiež dôležitý hospodársky význam, pretože riešenie otázok súvisiacich s bezpečnosťou a ochranou zdravia, s vytváraním priaznivých pracovných podmienok a pracovných vzťahov prináša optimalizáciu pracovného procesu, s pozitívnym ekonomickým efektom. [1]

Každý podnik môže dosiahnuť významný prínos tým, že investuje do oblasti BOZP. Prostredníctvom jednoduchých zlepšení je možné zvýšiť konkurencieschopnosť, ziskovosť a motiváciu zamestnancov. Zavedenie systému riadenia BOZP poskytuje účinný rámec na prevenciu alebo minimalizáciu úrazov a chorôbností. [3]

Hlavné zásady BOZP:

- angažovanosť a iniciatívnosť pri zlepšovaní BOZP,
- účinné politiky a postupy BOZP,
- aktívne programy na hodnotenie rizík,
- vyškolení a kvalifikovaní zamestnanci,
- účinné opatrenia na kontrolu rizík,
- trvalé monitorovanie a kontrola procesov.[3]

Moderný prístup k BOZP vychádza z poznania, že chyby a nedostatky v oblasti BOZP sú v prevažnej miere dôsledkami nesprávnej organizácie práce, chýb riadenia a nesystematického prístupu. [4] Na zabezpečenie trvalej prosperity organizácie je dôležité, aby bol zavedený riadiaci mechanizmus, ktorý zabezpečí správne fungovanie organizácie. Tak, ako v ostatných oblastiach manažérstva organizácie, aj v oblasti BOZP je potrebné zaviesť účinný systém manažérstva. [2]

Pre správne fungovanie podniku je principiálne nevyhnutné zaviesť a používať proces riadenia (manažérstva), ktorý zabezpečuje dôsledné dodržiavanie postupov a pracovných činností, zabezpečuje dosahovanie cieľov, napomáha rozvoj ľudských zdrojov a obchodných procesov. V zložitejších organizačných štruktúrach možno identifikovať viaceré podsystémy riadenia (manažérstva) zamerané, napr. na riadenie výrobných a finančných procesov, ľudských zdrojov, marketingu, na oblasť kvality, environmentu, BOZP a pod. Podmienkou je, aby všetky podsystémy manažérstva vychádzali z jednotnej koncepcie (stratégie) riadenia podniku. [4]

Norma OHSAS 18001 patrí do súboru noriem o posudzovaní bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci (BOZP). Pomáha organizáciám riadiť bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a posudzovať možné a vzniknuté rizika. Nehodnotí výkonnosť BOZP, bezpečnosť výrobkov, poškodenie majetku a nezaoberá sa programami na zlepšovanie zdravia. Zavedenie, následná certifikácia, udržiavanie a trvalé zlepšovanie systému manažérstva bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci podľa normy OHSAS 18001:2008 „Systémy manažérstva bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Požiadavky.“ prináša organizáciám: [5]

Environmentálny reporting

Environmentálny reporting alebo podávanie správ o správaní podniku voči životnému prostrediu je informačný nástroj, ktorým podnik dobrovoľne informuje záujmové skupiny, napr. akcionárov, správne orgány, dodávateľov, zákazníkov, verejnosť a pod. o svojom environmentálnom profile, t.j. o vplyvoch, ktorými pôsobí na životné prostredie a o aktivitách, ktoré v tejto oblasti vykonal, poprípade zamýšľa vykonať. Ide o informačný nástroj, ktorý nevyžaduje vonkajšiu súčinnosť a nie je preventívne zameraný, popisuje súčasný stav. Je univerzálne použiteľný pre všetky podniky. [8]

Problematickou environmentálneho reportingu sa zaoberá niekoľko organizácií, z nich najznámejší je Global Reporting Initiative, skratkou GRI a Public Environmental Reporting Initiative, skratkou PERI. Environmentálny reporting je vydávaný hlavne veľkými podnikmi. Malé a stredné podniky ho v prípade potreby zaraďujú do svojich výročných správ. Je použiteľný nielen pre priemyselné podniky, ale i pre obchodné organizácie či akékoľvek iné inštitúcie. [16]

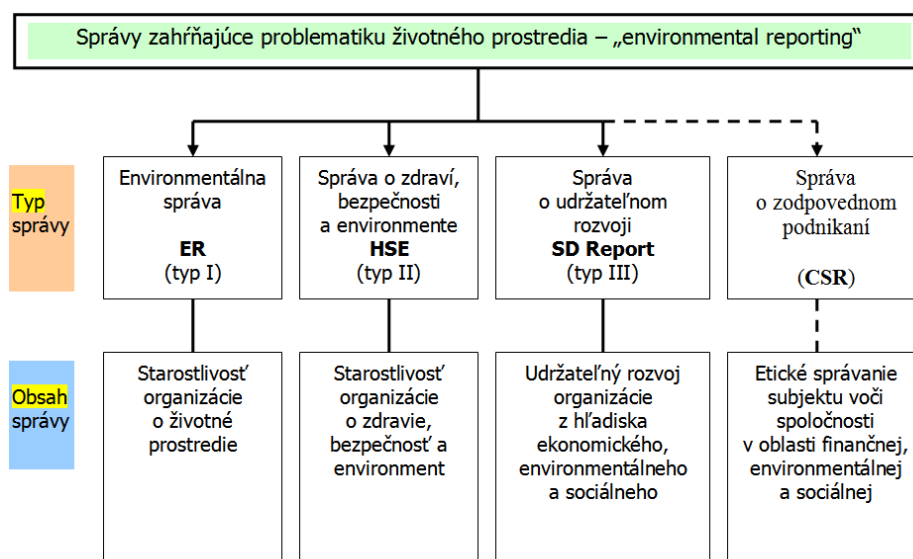
Každý podnik využívajúci environmentálny reporting sa v celom procese jeho tvorby musí zaoberať nasledujúcimi otázkami:

- Aké sú zamýšľané ciele environmentálneho reportingu a jeho prínosy pre podnik?
- Kto sú cieľové skupiny environmentálneho reportingu?
- Aké sú potreby cieľových skupín environmentálneho reportingu?
- Ktoré environmentálne informácie požadujú cieľové skupiny?
- Kedy a ako často poskytovať environmentálne informácie cieľovým skupinám?
- Aká je vhodná forma poskytovania environmentálnych informácií? [7]

Externý environmentálny reporting predstavuje zverejňovanie dopadov činností, výrobkov a služieb podniku externým zainteresovaným stranám: [9]

- štátnym inštitúciám (ministerstvo, orgány štátnej správy na úrovni krajov, okresov, miest a obcí),
- obchodným partnerom (dodávateľia, sprostredkovatelia, distribuční pomocníci a zákazníci),
- finančným partnerom (banky, poisťovne, majitelia, investori),
- miestnym komunikáciám,
- konkurencii,
- širšej verejnosti (mimovládne environmentálne organizácie, akademická obec a médiá).

Na pôvodne čisto environmentálnu problematiku sa nadviazali ďalšie hľadiská - obr.1.

Obr. 1 Správy zahrňujúce životné prostredie „environmentálny reporting“ [upravené podľa 65],

Správa o zdraví, bezpečnosti a životnom prostredí

Takéto správy sa líšia od správy typu „Environmentálna správa“ doplnením informácií z oblasti zdravia a bezpečnosti. [65] Vo „Vyhlásení vedúceho predaviteľa“ sa doplní stanovisko organizácie v tejto problematike, hlavné výsledky za uplynulé obdobie a hlavné zámery pre budúcnosť, napr. odhodlanie pristúpiť k iniciatíve „Bezpečný podnik“ alebo získať certifikáciu systému OHSAS. Za odstavec „Výsledky starostlivosti o životné prostredie“ sa doplní ďalší hlavný odstavec „Výsledky starostlivosti o zdravie a bezpečnosť“. Zatiaľ čo výber údajov v environmentálnej oblasti závisí na okruhu jej aktivít, v oblasti zdravia a bezpečnosti sú kritériá pre najrozličnejšie organizácie a vo väčšine zemí prakticky rovnaká a líšia sa len v drobnostiach.

Program Bezpečný podnik

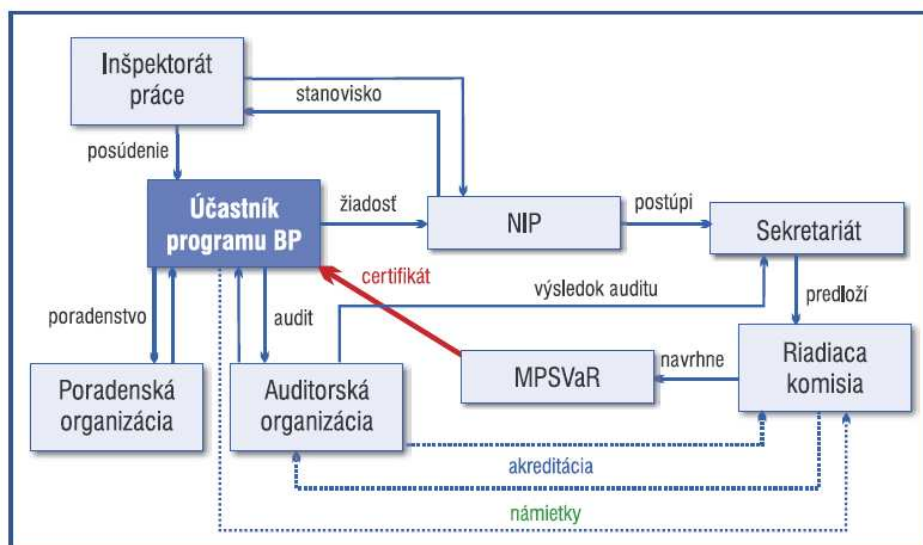
Zavádzanie vhodného systému riadenia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci (ďalej BOZP) zamestnávateľmi v Slovenskej republike predstavuje významný prínos pre prax. Vytvorením primeraného mechanizmu riadenia, ktoré zabezpečí správne fungovanie podnikateľského subjektu v oblasti BOZP, možno dosiahnuť trvalé zvyšovanie úrovne BOZP. To má dôležitý hospodársky význam, pretože riešenie otázok súvisiacich s BOZP a v širšom meradle s vytváraním priaznivých pracovných podmienok a pracovných vzťahov, prináša optimalizáciu pracovného procesu i pozitívny ekonomický efekt. Prináša zníženie strát, vyššiu produktivitu, efektívnosť a kvalitu práce, to znamená lepšiu prosperitu podnikateľského subjektu a tým aj celej spoločnosti. Na druhej strane má aj významný humánný aspekt, ktorý prezentuje kultúrnu a spoločenskú úroveň podnikateľského subjektu a štátu. [6]

Jednou z úloh Konceptie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v SR na roky 2008-2012 schválenej Uznesením vlády SR č. 114 z 20. februára 2008, je podpora efektívneho uplatňovania BOZP v praxi prostredníctvom programu „Bezpečný podnik“ (ďalej len BP). Program BP je nástroj na podporu zavádzania efektívneho systému riadenia BOZP a na zlepšovanie úrovne BOZP u zamestnávateľov v Slovenskej republike. Východiskovým modelom pre systém riadenia BOZP v programe je slovenská príručka „Systém riadenia BOZP – návod na zavedenie systému“, vydaná Národným inšpektorátom práce (NIP) v roku 2002. Táto príručka v sebe integruje zásady systému riadenia podľa príručky Medzinárodnej organizácie práce ILO-OSH 2001, medzinárodného štandardu OHSAS 18 001 a jeho slovenskej verzie STN OHSAS 18001, britskej normy BS 8800 a ďalšej slovenskej legislatívy týkajúcej sa problematiky BOZP. [11] Požiadavky programu Bezpečný podnik sú oproti OHSAS 18001 rozšírené na viac oblastí, napr. na pracovné podmienky, pracovné prostredie, zdravotnú starostlivosť, nakladanie s odpadmi a nebezpečnými látkami, požiaru ochranu a neustále zlepšovanie. Program teda zahrňuje v určitom rozsahu i oblasť spadajúcu do pôsobnosti iných kontrolných orgánov. [12]

Obr. 2 Logo y podnik [17]

Do programu „Bezpečný podnik“ sa môže zapojiť ktorýkoľvek zamestnávateľský subjekt alebo v osobitných prípadoch jeho organizačná zložka so stálym sídlom v Slovenskej republike. Program je prednostne určený pre stredné a malé podniky. Nevylučuje sa však aj účasť mikropodnikov a veľkých podnikov, pre ktoré budú stanovené individuálne podmienky, vychádzajúce z Pravidiel programu BP. [13] Účasť v programe BP je dobrovoľná. Zaujímavosťou, ktorí sa prihlásia do tohto programu, zavedú vo svojom subjekte systém riadenia BOZP podľa príručky „Systém riadenia BOZP – návod na zavedenie systému“ NIP 2002 a STN OHSAS 18001, získajú osvedčenie (certifikát) s názvom „Bezpečný podnik“, udelený Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR SR), ako aj ďalšie zvýhodnenia, spojené s účasťou v programe. Osvedčenie (certifikát) BP vyjadruje, že je u zamestnávateľa zavedený a uplatňovaný primeraný systém riadenia BOZP. Podmienkou pre získanie osvedčenia (certifikátu) bude však nielen zavedenie systému riadenia BOZP, ale aj celková úroveň starostlivosti o BOZP, kultúra práce, úroveň sociálnej starostlivosti, nízka úrazovosť, úroveň protipožiarnej bezpečnosti v nadväznosti na plnenie povinností v tejto oblasti a dodržiavanie všeobecne záväzných právnych predpisov a rozhodnutí správnych orgánov vo veciach životného prostredia. [11]

Obr. 3 Schéma postupu získavania osvedčenia (certifikátu) Bezpečný podnik [15]

Prvou spoločnosťou na Slovensku, ktorej bol zástupcom MPSRV udelený certifikát Bezpečný podnik je akciová spoločnosť SLOVALCO so sídlom v Žiari nad Hronom. Druhou spoločnosťou s týmto certifikátom je TIMUS SAFETY, s. r. o., v Banskej Bystrici. Postupne sa pridávali ďalšie podniky, ako napr. Bratislavská vodárenská spoločnosť, PRODCEN, s. r. o, alebo Continental Automotive Systems Slovakia. V súčasnosti je na Slovensku 23 podnikov, ktoré splnili podmienky pre vydanie osvedčenia (certifikátu) Bezpečný podnik (tab. 1).

Prieskum reportingu vybraných organizácií s certifikátom Bezpečný podnik zameraný na bezpečnosť a životné prostredie

Vo svojom prieskume sme sa zamerali na organizácie s certifikátom Bezpečný podnik. Z celkového počtu podnikov majú štyri organizácie na svojej internetovej stránke zverejnené vlastné výročné správy. Tri spoločnosti majú informácie o bezpečnosti a životnom prostredí zahrnuté vo výročných správach materských organizácií. Celkovo sedem podnikov uverejňuje výročné správy na internetovej stránke. Ostatné podniky boli písomne kontaktované, avšak bez spätnej väzby. Spoločnosť DIA MOULDING Slovakia s.r.o. v marci 2012 ukončila výrobu a v blízkej budúcnosti sa pripravuje na proces likvidácie. Výsledky, ktoré som svojim prieskumom zistila sú vyhodnotené v tab.1.

Tab. 1 Prieskum reportingu vybraných organizácií s certifikátom Bezpečný podnik zameraný na bezpečnosť a životné prostredie

	Výročná správa	Zverejnený dokument Politika			EM								Rôzne projekty	TUR	OPP	HP	Ľudské zdroje
		QMS	EMS	BOZP	QMS	BOZP	EMS	EMAS	voda	ovzdušie	odpady	zeleň					
Slovalco					c	c	c										
2011																	
2010																	
2009																	
2008																	
2007																	
2006																	
ZIPP BA					c	c	c										
2011																	
2010																	
2009																	
2008																	
2007																	
2006																	
TIMUS SAFETY																	
Obal Servis					c	c	c										
Bratis. vodárenská spol.					c		c										
2011																	
2010																	
2009																	
2008																	
2007																	
2006																	

Continental Slovakia																			
2010																			
2010																			
2009																			
Mesto Levice																			
2011																			
2010																			

Vysvetlivky k tabuľke 1:

.	informácie sú zverejnené vo výročnej správe
.	informácie sú dostupné na internetovej stránke spoločnosti
.	informácie nie sú dostupné
.	informácie sú dostupné na internetovej stránke materskej spoločnosť
c	certifikát

ZÁVER

Reporting alebo podávanie správ o správaní organizácií voči životnému prostrediu, bezpečnosti, zdraviu a udržateľnému rozvoju je informačný nástroj, ktorým podnik dobrovoľne informuje všetky záujmové skupiny o svojich vplyvoch a aktivitách, ktorými pôsobí na životné prostredie. V príspevku sú prezentované výsledky prieskumu zameraného na podniky s certifikátom Bezpečný. Prieskum reportingu týchto organizácií pozostával zo zbierania a spracovania informácií z výročných správ podnikov, ktoré majú zverejnené na internetovej stránke a bol zameraný na problematiku ochrany životného prostredia, bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a trvalo udržateľného rozvoja. V Slovenskej republike je 23 organizácií, ktoré po splnení podmienok a požiadaviek pre získanie osvedčenia dostali certifikát Bezpečný podnik. Štyri organizácie majú informácie z oblasti environmentálneho zabezpečenia uvedené vo svojich výročných správach, ktoré majú dostupné na internetovej stránke. Tri podniky majú údaje zahrnuté vo výročných správach svojich materských spoločností. Organizácie, ktoré nemajú dostupné svoje výročné správy na internetovej stránke boli písomne kontaktované, avšak bez spätnej väzby.

Pod'akovanie:

Táto práca vznikla v rámci riešenia

♦ projektu VEGA č. 1/0448/13 „Transformácia ergonomického programu do štruktúry manažérstva podniku integráciou a využitím modulov QMS, EMS a HSM“

♦ projektu VEGA 1/1216/12 "Výskum a vývoj aplikačných procedúr pre riešenie akustického dizajnu strojárskech výrobkov"

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- [1] VIRČÍKOVÁ, E. Integrované manažérske systémy. Košice: TU, 2007. 106 s. ISBN 978-80-8073-761-0
- [2] ŠOLC, M., [Ed.] Systémy manažérstva BOZP ako efektívny nástroj riadenia podniku. Košice. PHF EU 4/2010. ISSN 1336-7137, s. 48-56.
- [3] Prínosy pre podniky vyplývajúce z vysokej úrovne bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.[on-line]. [cit.: 21.01.2013]. Dostupné na internete:
<<https://osha.europa.eu/sk/publications/factsheets/77>>
- [4] MAJER, I. Úroveň riadenia BOZP je známkou vyspelosti firmy.[on-line]. [cit.: 22.01.2013]. Dostupné na internete:
< http://www.szn.sk/Slovgas/Casopis/2005/2/2005_2_06.pdf>
- [5] BOGDANOVSKÁ, G. Návod na hodnotenie systému manažérstva bezpečnosti práce v organizácii podľa požiadaviek normy OHSAS 18001.[on-line]. [cit.: 15.02.2013]. Dostupné na internete:
< <http://katedry.fmmi.vsb.cz/639/qmag/mj84-cz.pdf>>
- [6] SABO, M., VRÁBELOVÁ, X. Bezpečnostné inžinierstvo: Návod na cvičenia. Bratislava: STU, 2006. 152 s. ISBN 80-227-2462-9
- [7] ČESKÉ EKOLOGICKÉ MANAŽERSKÉ CENTRUM. Aplikace environmentálního účetnictví na mikroekonomické a makroekonomické úrovni v podmínkách ČR. Praha, 2004, 180 s.
- [8] REMTOVÁ, K., [Ed.] Dobrovolné environmentální aktivity: Orientační příručka pro podniky. Praha. Planeta 6/2006. MŽP ČR. ISSN 1801-6898, 28 s.
- [9] MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. Environmentální manažerské účetnictví. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004. 73 s. ISBN 80-7194-643-5
- [10] VANĚČEK, V. [Ed.] Dobrovolné podnikové zprávy o vztahu k životnímu prostředí, o zdraví a bezpečnosti, a o udržitelném rozvoji. Praha. Planeta 1/2006. MŽP ČR. ISSN 1801-6898, 20 s.
- [11] Program Bezpečný podnik. [on-line]. [cit.: 26.03.2013]. Dostupné na internete:
<<http://www.safework.gov.sk/?t=46&s=118&ins=nip>>
- [12] Novelizace programu Bezpečný podnik. [on-line]. [cit.: 26.03.2013]. Dostupné na internete:
<http://www.bozpprofi.cz/33/novelizace-programu-bezpecny-podnik-uniqueidOke4NvrWuOKaQDKuox_Z73nthlmULyPQqKXIKddz8w/?reltype=2>
- [13] Projekt programu „Bezpečný podnik“. [on-line]. [cit.: 27.03.2013]. Dostupné na internete:
< http://www.besoft.sk/efts/index.php?kam=forum_bozp&sub_konf=70405>
- [14] RUSKO, M., 2010: Bezpečnostné a environmentálne manažérstvo. - Žilina: Strix, Edícia EV-7, 4. revidované vydanie. ISBN 978-80-89281-58-9. 335 s.
- [15] KASANA, A. Program Bezpečný podnik v Slovenskej republike. [on-line]. [cit.: 28.03.2013]. Dostupné na internete: <www.szn.sk/Slovgas/Casopis/2005/2/2005_2_07.pdf>
- [16] *Analýza a hodnotenie vybraných dobrovoľných nástrojů podpory USV.* [on-line]. [cit.: 18.03.2013]. Dostupné na internete:
<http://www.enviros.cz/udrzitelna_spotreba_a_vyroba/vyzkum_podpory_USV/vystupy/katalog_dobrovolnych_nas_troju_USV/Analiza_vybranych_nastroju_USV.pdf>
- [17] Scheidt & Bachmann. [on-line]. [cit.: 26.03.2013]. Dostupné na internete: <<http://www.scheidt-bachmann.sk/aktuality/150-bezpecny-podnik>>

ADRESY AUTOROV:

Dominika REMŽOVÁ, Bc., Slovenská technická univerzita v Bratislave, Materiálovotechnologická fakulta v Trnave, 91724 Trnava, Slovenská republika

Miroslav RUSKO, RNDr., PhD., Slovenská technická univerzita v Bratislave, Materiálovotechnologická fakulta v Trnave, Ústav bezpečnosti, environmentu a kvality, Botanická 49, 91724 Trnava, Slovenská republika, e-mail: miroslav.rusko@stuba.sk

Karol BALOG, prof., Ing., PhD., Slovenská technická univerzita v Bratislave, Materiálovotechnologická fakulta v Trnave, Ústav bezpečnosti, environmentu a kvality, Botanická 49, Trnava, e-mail: >karol.balog@stuba.sk<

RECENZENT:

Ružena KRÁLIKOVÁ, Doc. Ing. PhD., Technická univerzita v Košiciach, Strojnícka fakulta, Katedra environmentalistiky, Park Komenského 5, 042 00 Košice, Slovenská republika, e-mail: ruzena.kralikova@tuke.sk